

Laura Huitula

”SE ON NIIN LAHJAKAS, KYLLÄ SE OSAA ITSE”

Lahjakkuuden määrittelemistä suomalaisten Pro Gradu-
tutkielmien pohjalta

TIIVISTELMÄ

Laura Huitula: ”Se on niin lahjakas, kyllä se osaa itse”- Lahjakkuuden määrittelemistä suomalaisten Pro Gradu- tutkielmien pohjalta
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2021

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten suomalaisissa Pro Gradu-tutkielmissä määritellään lapsen lahjakkuutta. Tutkimuksen pyrkimyksenä on kartoittaa, mitä lahjakkuus on käsitteenä, miten lahjakkuuksia voidaan tunnistaa, miten opetuksessa tulisi suhtautua lahjakkuuksiin sekä, miten rinnakkaiskäsitteet älykkyys ja nerous liittyvät lahjakkuuteen. Tutkimuksessa käy ilmi erilaisia lahjakkuuden tunnistamisenkeinoja ja – menetelmiä sekä tunnistamiseen liittyviä mahdollisia haasteita. Tutkielmassa käsitellään myös lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisen tärkeyttä hyötyjen kautta, sekä eriyttämisen poisjättämisen varjopuolia.

Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto koostuu 10 suomalaisesta kasvatustieteiden tiedekuntaan kuuluvasta Pro Gradu- tutkielmasta, jotka on julkaistu viimeisen 20- vuoden aikana. Aineisto kerättiin kahdesta hakupalvelimesta, käyttäen aiheeseen sopivia rajoituksia ja hakulausekkeita. Tutkielman analyysissä on hyödynnetty teemoittelua, jonka avulla etsittiin aineiston tutkielmista yhteisiä teemoja ja nostettiin esiin aiheen kannalta tärkeitä seikkoja.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, kuinka tärkeää lapsen lahjakkuuden tunnistaminen on. Lahjakkuus on käsitteenä hyvin moninainen ja sen määrittelemisen on hankalaa. Käsitteen laajuus luo omia haasteita lahjakkuuden tunnistamisen suhteen. Opettajalla on merkittävä rooli lahjakkuuden tunnistajana ja hän voi hyödyntää tunnistamisessa erilaisia testejä, mittareita ja listauksia. Lahjakkuuksien tunnistamisen on tärkeää, jotta opetusta pystytään eriyttämään lapselle sopivaksi, sellaiseksi, mikä tukee lapsen oppimista ja kehittymistä.

Avainsanat: Lahjakkuus, eriyttäminen, älykkyys, tunnistaminen, opetus, älykkyystesti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	LAHJAKKUUS	6
2.1	Lahjakuus käsitteenä ja käsitteen historiaa	6
2.2	Lahjakuuden tunnistamisen keinoja	8
2.3	Howard Granderin lahjakuuden alueet	10
2.4	Lahjakuus koulussa.....	11
2.5	Käsitteiden lahjakuus, nerous ja älykkyys historiaa	12
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
3.1	Tutkimustehtävä.....	14
3.2	Tutkimustapa.....	14
3.3	Aineiston hankinta.....	16
3.4	Analyysi.....	18
3.4.1	<i>Teemoittelu</i>	19
4	TULOKSET	21
4.1	Lahjakuus.....	21
4.2	Lahjakuuden tunnistamisen keinoja	22
4.3	Lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttäminen	24
4.4	Lahjakuus, nerous ja älykkyys	25
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
5.1	Tulosten pohdinta ja johtopäätökset	27
5.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	28
6	LÄHTEET	31

TAULUKOT

TAULUKKO 1.	TUTKIELMAN AINEISTO	17
TAULUKKO 2.	AINEISTON JAKAUTUMINEN TEEMOITTAIN	18

KUVIOT

KUVIO 1.	TEEMAN ”MITEN LAHJAKKUUKSIA TUNNISTETAAN?” PÄÄKOHDAT	19
KUVIO 2.	TEEMAN ”MITÄ LAHJAKKAIDEN LASTEN OPETUKSEN ERIYTTÄMISELLÄ TARKOITETAAN?” PÄÄKOHDAT	20
KUVIO 3.	TEEMAN ”MITEN LAHJAKKUUS, NEROUS JA ÄLYKKYYS LIITTYVÄT TOISIINSA?” PÄÄKOHDAT	20

1 JOHDANTO

Lahjakkuuden tutkiminen on saanut alkunsa jo 1800-luvulla. Siihen aikaan lahjakkuus kuitenkin mitattiin pitkälti älykkyyden kautta ja ajateltiin lahjakkaan ihmisen olevan erityisen älykäs. (Uusikylä 1992.) Lahjakkuuden tutkiminen on ajan kuluessa monipuolistunut ja on opittu erottamaan lahjakkuuden ja älykkyyden erot toisistaan. Lahjakkuustutkimuksen myötä, on myös opittu hyödyntämään älykkyydestejä ja lahjakkuuden malleja aivan uudella tavalla. Ennen älykkyydosamäärä määritti pitkälti, onko hyvä vai huono ihminen. Nykypäivänä kyseisillä tavoilla tarkoituksena on löytää lasten lahjakkuuksia sekä pyritään löytämään erilaisia tuen tarpeita lapsilla, jotka voivat kohdistua niin heikkouksiin kuin taitavuuteenkin. Lahjakkuuden mittaamiseen on luotu erilaisia testejä, mittareita ja listauksia, joita yhdistelemällä ja soveltamalla pystytään tunnistamaan lahjakkuuksia lapsilla. On kuitenkin erityisen tärkeää, ettei vain sokeasti nojaudu pelkkiin erilaisiin lahjakkuuden määritelmiin ja stereotyyppiseen ajatteluun, sillä silloin voi epätyypillisemät lahjakkuudet jäädä täysin huomaamatta.

Lahjakkuus on käsitteenä hyvin laaja ja sitä on melkein pä jopa mahdotonta määritellä. Lahjakkuus on vahvasti riippuvainen yhteiskunnasta, sen hetken ajasta, arvoista ja aatteista. Eri yhteiskunnissa ja piireissä, voidaan lahjakkuus kokea eri tavalla. Sen vuoksi lahjakkuudelle ei voida antaa täsmällistä määritelmää. Tarkan määrittelemisen sijaan lahjakkuuksille on olemassa erilaisia malleja, joista voi tulkita lahjakkuuden luonnetta.

Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, miten suomalaisissa Pro Gradu-tutkielmissa määritellään lapsen lahjakkuutta. Aihe on tärkeä, sillä liian usein lahjakkaat ja taitavat lapset jäävät opetuksessa vähemmälle huomiolle, kuin sellaiset lapset, joilla on paljon haasteita ja ongelmia oppimisessa. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus saada itselleen oikeanlaista opetusta, joka tukee heitä yksilöinä.

Tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jonka aineistona on hyödynnetty suomalaisia Pro Gradu-tutkielmia, jotka on julkaistu viimeisen 20 vuoden aikana. Aineistoa käsitellään laadullisen sisällönanalyysin kautta, jossa on hyödynnetty analyysin tueksi ja rakenteeksi teemoittelua. Tutkielman aineiston analyysin pääteemat, on koottu aineistoissa esiintyneiden teemojen ja tutkielman kannalta tärkeiden asiayhteyksien perusteella.

Tutkielman teoreettiseen viitekehykseen on koottu kattavasti aiempaa tutkimusta lahjakkuudesta. Teoreettisessa viitekehysessä esitellään lahjakkuutta käsitteenä sekä sen historiaa. Tutkielmassani keskeisenä asiana on myös lahjakkuuden tunnistamisen keinot, joten niiden esiintuominen teoreettisessa viitekehysessä on tärkeää.

Lahjakkuus, älykkyys ja nerous kulkevat usein arkikielessä käsikädessä. Kyseisissä käsitteissä on kuitenkin eroja ja niillä on yhteinen historia, joten niiden käsittelemien ja tunnistaminen ovat tärkeitä. Etenkin lahjakkuuden ja älykkyyden saralla, kyseisten termien erojen tunnistaminen on tärkeää. Lapsi voi olla älykäs, mutta se ei suoraan tarkoita lapsen olevan lahjakas. Sama pätee myös toisinpäin, lapsen lahjakkuus ei korreloi suoraan älykkyyden kanssa.

2 LAHJAKKUUS

Tässä kappaleessa käsitellään tutkielman lahjakkuuteen liittyvää teoreettista taustaa ja esitellään aiempaa tutkimusta aiheesta. Tulevissa alaluvuissa tulee esille lahjakkuus käsitteenä ja sen historia. Käsitellen luvuissa myös lahjakkuuden tunnistamisen keinoja sekä erilaisia lahjakkuuden malleja, jotka ovat yhä nykypäivänäkin tunnettuja ja käytössä olevia. Tutkielmassani käsitellään lahjakkuuden tunnistamista koulumaailmassa, joten on tärkeää tietää, mitkä lait ja asetukset liittyvät lahjakkuuteen. Lopuksi nostan esille käsitteet lahjakkuus, nerous ja älykkyys, jotka kulkevat arkikielessä usein rintarinnan, vaikka kyseisillä termeillä on suuriakin eroja.

2.1 Lahjakkuus käsitteenä ja käsitteen historiaa

Lähtiessä tutkimaan lahjakkuutta on tärkeää tutustua siihen käsitteenä sekä lahjakkuuden tutkimuksen historiaan. Sir Francis Galtonia pidetään ensimmäisenä merkittävänä lahjakkuuden tutkijana. Galtonin aikaan lahjakkuutta tutkittiin vielä älykkyuden kautta. Galtonin mielestä älykkyys oli yhteydessä aistien tarkkuuteen, joten Galton yritti arvioida älykkyyttä erilaisten näkö- ja kuuloärsykkeiden avulla, mitaten kosketusherkkyyttä ja reaktioaikaa. Galton koki, että nerous oli periytyvää ja se siirtyi sukupolvelta toiselle. (Uusikylä 1992.)

Yksi tunnetuimmista lahjakkuusmalleista on Howard Granderin kehittänyt, jossa nimetään kahdeksan lahjakkuuden aluetta. Toinen tunnettu lahjakkuusteoria on Gagnen kehittämä, jossa lahjakkuus on jaettu neljään kykyalueeseen, jotka ovat älyllinen, luova, sosioaffektiivinen ja sensomotorinen. (Uusikylä 1992; Opetushallitus ja Mäkelä 2019.)

Galler ja Courtight ovat kuuluisia tavastaan jakaa lahjakkuus psykologisiin ja kasvatuksellisiin määritelmiin. Heidän teoriassaan psykologiset

määritelmät perustuvat ensisijaisesti yksilöiden välisiin interviduaalisiin eroihin, jotka voidaan jakaa viiteen eri ryhmään. Heidän mukaansa kasvatustieteelliset lahjakkuuskäsitykset perustuvat pitkälti vain koulumenestyksen ja koulusuoriutumisen mittaamiseen. (Uusikylä 1992.)

Tunnettujen lahjakkuudentutkijoiden Strenbergin ja Davidsonin mukaan lahjakkuus voidaan jakaa jopa 17 lahjakkuuskäsitykseen. Nämä 17 lahjakkuuskäsitettä voidaan jakaa kahteen pääryhmään. Jakamisen perusteena on se, pohjautuvatko lahjakkuuskäsitteen *impliittiseen* vai *explisiittiseen* teoriaan. Implisiittisillä teorioilla tarkoitetaan, joko asiantuntijoiden tai maallikoiden mielessä olevia teorioita, joita ei voi testata empiirisesti vaan niiden arviointi tapahtuu vertailemalla implisiittisiä teorioita keskenään. (Uusikylä 1992.)

Eksplisiittisillä teorioilla tarkoitetaan niin sanotusti tieteellisempiä teorioita, joiden paikkansapitävyyttä voidaan testata empiirisesti. Tällöin teorian testaus antaa teorialle tukea tai osoittaa sen paikkansapitämättömyyttä. Eksplisiittiset teorat voidaan jakaa kognitiivisiin ja kehityksellisiin teorioihin, joissa kognitiiviset teorat korostavat prosesseja kuten metakognitioita. Kehitysteorioissa korostetaan sitä, kuinka lahjakkuuden ymmärtäminen edellyttää lapsen ja aikuisen kehityksen ymmärtämistä. Siinä myös korostetaan, kuinka lahjakkuutta ei voida eristää kulttuurista ja ajan hengestä, sillä lahjakkuuden sisältö vaihtelee eri aikoina. (Uusikylä 1992.)

Monet alan teoreetikot korostavat myös lahjakkuuden olevan seuraus monimutkaisesta vuorovaikutuksesta inhimillisen, yksilöllisten tekijöiden ja yhteiskunnallisten tekijöiden välillä. Stranbergin ja Davidsonin mukaan, vaikka monilla kehitysteoreetikoilla on omia listauksia ja käsityksiä erilaisista tavoista tutkia ja tulkita lahjakkuutta, on tutkijoilla kuitenkin yhteisiä piirteitä teorioissaan. (Uusikylä 1992.)

Lewis Termania pidetään 1900-luvun lahjakkuustutkimuksen uurannuttajana ja hän vaikutti eniten siihen, kuinka älykkyydosamäärästä tuli 1900-luvulla tärkein lahjakkuuden osoittaja. Vuonna 1905 julkaistiin Bienetin ja Simonin tekemä älykkyystesti, jonka avulla lapsille pystyttiin saamaan älykkyuosamäärä. Bienetin kehittämä älykkyystestin tarkoituksena oli löytää oppilaat, jotka tarvitsivat erityistä tukea ja opetusta henkisen jälkeen jäämisen vuoksi. Bienetin testin tarkoituksena oli siis löytää sellaiset lapset, joiden älykkyuosamäärä oli muita pienempi. (Uusikylä 1992.)

2.2 Lahjakkuuden tunnistamisen keinoja

Lahjakkuuksien tunnistamisen avuksi on aikojen saatossa kehitetty lukuisia erilaisia listauksia, testejä ja menetelmiä. Tarkkailemalla voi tunnistaa erilaisia piirteitä, jotka Suomen Mensan mukaan ovat tyypillisiä lahjakkaille lapsille. Kyseisiä piirteitä ovat muun muassa uteliaisuus ja hyvä muisti, huomio- ja päättelykyky. Lapsi myös suhtautuu omiin kiinnostuksenkohteisiin intohimoisesti, on omalaatuinen ja omaa vilkkaan mielikuvituksen. Mensan mukaan lahjakkaille tyypillisiä luonteenpiirteitä ovat: vahva oikeudentaju, käsitys oikeasta ja väärästä, herkkyyys, tunteellisuus sekä täydellisyyteen pyrkiminen. (Kuusisto 2015.)

Vaikka lahjakkaille lapsille löytyy monia erilaisia listauksia tyypillisistä piirteistä, tulee huomioida, ettei lahjakkaiden lasten ja lahjakkuuksien tunnistaminen ole aina täysin ongelmaton ja selkeää. Lahjakkuutta on vaikeaa mitata ja eri tieteenaloilla on erilaisia näkemyksiä lahjakkuudesta. Lahjakkuus käsitteenä on myös hyvin moninainen, joten sekin on syynä käsitteen vaikeaan määrittelyyn. Lahjakkuus tulee nähdä monimuotoisena ja lahjakkuuden eri ilmenemismuodot tulee huomioida. (Opetushallitus ja Mäkelä 2009; Sandberg 2016.)

Lahjakkuus voi olla joko jo valmiiksi näkyvää erinomaisuutta yhdellä tai useammalla alueella tai se voi olla vielä piilossa olevaa potentiaalia erinomaisuuteen. Lapsi voi olla myös lahjakas, joko vain yhdelle yksittäiselle alueelle tai useammalle. Kuitenkin vain hyvin harvat lahjakkaista ovat lahjakkaita kaikilla alueilla. Lahjakkaiden tunnistamisessa tulee myös huomioida henkilön ikä. Esimerkiksi pienten lasten fyysinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys on hyvin nopeaa ja epätasaista, mikä luo heidän lahjakkuuksiensa tunnistamiseen haasteita. Tämän vuoksi on tärkeää tietää ja muistaa varhaiskypsyyden olevan vain yksi lahjakkuuden osoitin ja kaikki eivät osoita lahjakkuutta varhaiskypsyytenä ja samalla joillain lahjakkuus saattaa tulla esiin vasta aikuisuudessa. (Opetushallitus & Mäkelä 2009.)

Tutkimusten mukaan koulumaailmassa opettajat tunnistavat enemmän pojan kuin tytön lahjakkaksi oppilaaksi. Luonteenpiirteeltään kiltit ja

sosiaalisesti hyvin käyttäytyvät nähdään myös useimmiten lahjakkaampina kuin käytöshäiriöiset oppilaat. Tästä esimerkkinä on se, kuinka haastavien lasten lahjakkuuksia ei vielä nykypäivänäkään tunnisteta tarvittavan usein. Usein erityisyyttä pidetään verrattaen tavallisuuteen, hyvin negatiivisena ominaisuutena lapsessa. Lahjakkuusprofiilit voivat olla epätasaisia ja lahjakkaalla oppilaalla voi myös olla samanaikaisesti käytöshäiriöitä, oppimisvaikeuksia tai muuta tuen tarvetta. (Kuusisto 2015; Sandberg 2016.)

Mitä pienemmästä lapsesta on kyse niin sitä todennäköisemmin lahjakkuutta tunnistaan käytöksen ja ikätovereihin vertaamisen avulla. (Opetushallitus ja Mäkelä, 2009,4.) Lahjakkaiden tunnistamiseen on monia erilaisia keinoja ja menetelmiä, joista itsearviointit ovat koulumaailmassa yksi tapa tunnistaa lahjakkaita lapsia. (Opetushallitus ja Mäkelä 2009.)

MIPQ (Multiple Intelligences Profiling Questionnaire 3) on Howard Gardenin teoriaan pohjautuva lomake, jota voidaan käyttää oppilaiden itsearvioinnissa. Kyseisessä lomakkeessa oppilaat arvioivat omia vahvuuksia ja lahjakkuuksia, minkä kautta he referoivat omaa osaamistaan. Tämä lomake on myös opettajille tärkeä työväline, minkä kautta he pystyvät ymmärtämään oppilaidensa vahvuuksia. (Opetushallitus ja Mäkelä, 2009; Sandberg, 2016.) Suomessa on käytössä myös ZEST- testi, jossa on tavoitteena auttaa lapsia tunnistamaan lahjakkuutta itsessään ja muissa ihmisissä. Siinä on myös tarkoituksensa saada lapset innostumaan omien lahjojensa kehittämistä. (Opetushallitus ja Mäkelä 2009.)

Lahjakkuuksien tunnistamiselle on olemassa tukena myös monia erilaisia listoja, joita löytyy niin alan kirjoista kuin internetistäkin. Listat ovat kaikkien saatavilla. Tällaisissa listoissa piilee kuitenkin omia vaarojaan kuten listat saattavat olla laadultaan vaihtelevia ja sisältää elementtejä, jotka saattavat johtaa harhaan. Kaikista pahimmillaan listoja käyttämällä saattaa sellaiset lahjakkaat lapset jäädä huomiotta, jotka eivät sovi listan kuvauksiin. Tällaisia tapauksia voivat olla, vaikka alisuoriutujat. Listat saattavat pitää sisällään myös jopa aivan virheellistä tietoa ja sellaisia asioita, jotka eivät ole saaneet tukea tutkimuksissa. (Kuusisto 2015; Opetushallitus ja Mäkelä 2008.)

Listoja tulkittaessa tulee huomioida lahjakkaiden lasten heterogeenisyys. Tulee muistaa, että kaikki listassa kuvatut piirteet eivät aina sovi kaikille lahjakkaille lapsille, sillä lahjakkaat lapset voivat myös omata sellaisia piirteitä,

joita listoissa ei ole huomioitu kuten huumorintajuisuus. Toinen tärkeä seikka listoja tarkasteltaessa on myös muistaa, että listat saattavat olla hyvinkin erilaisia ja korostaa erilaisia piirteitä ja asioita. Tästä esimerkkinä on se, kuinka jotkut listat saattavat korostaa lahjakkaiden lasten taipumusta perfektionismiin ja toisessa taas sitä, kuinka lahjakkaat lapset ovat nopeita päätöksentekijöitä. Listoja hyödyntäessä lahjakkaiden lasten tunnistamisessa, on tärkeää muistaa, että todella suuri joukko lapsista voi myös lukeutua listojen piirteisiin, joten listauksiin ei senkään vuoksi voi tukeutua pelkästään tunnistessaan lahjakkuuksia. (Kuusisto 2015; Opetushallitus ja Mäkelä 2009.)

2.3 Howard Granderin lahjakkuuden alueet

Kun tulkitsee lahjakkuuksiin liittyviä listoja, tulee huomioida se, mitä lahjakkuuden aluetta lista kuvaa. Lahjakkuuden alueen huomioiminen on tärkeää, sillä esimerkiksi motorinen lahjakkuus näkyy hyvinkin eri tavalla kuin matemaattinen lahjakkuus. Tämän vuoksi voidaan ajatella parhaimpia listoja olevan sellaiset, jotka keskittyvät lahjakkuuteen vain tietyllä alueella. Howard Granderin luokitelma kahdeksasta lahjakkuuden alueesta on yksi tunnetuimmista malleista. Hän on pohtinut lisäävänsä listaan yhdeksänneksi kohdaksi spirituaalisen lahjakkuuden. Granderin lahjakkuuden alueet ovat:

1. **Lingvistinen lahjakkuus** eli kielellinen lahjakkuus, joka sisältää paljon puheeseen ja kirjoittamiseen liittyviä taitoja. Siinä painotetaan herkkyyttä puhutulle ja kirjoitetulle kielelle sekä samalla myös kykyä oppia ja käyttää kieltä. Lapsilla tämä voi näkyä poikkeuksellisena verbaalisena muistina ja herkkyytenä sanojen soinnille ja tarkoituksille. Tällaisilla henkilöillä voi riittää paljon puheenaiheita ja olla tarinoita kerrottavaksi.
2. **Loogis-matemaattisella lahjakkuudella** tarkoitetaan kykyä käsitellä ongelmia loogisesti. Tällaiset henkilöt saattavat myös toteuttaa matemaattisia operaatioita sekä pystyvät keksimään tieteellisiä kysymyksiä. Loogis-matemaattisesti lahjakkaat lapset pystyvät ymmärtämään ja toteuttamaan erinomaisesti matemaattisia laskutoimituksia sekä ovat hyvin tietoisia loogisista säännönmukaisuuksista.

3. **Musiikillisesti lahjakkaat** lapset omaavat taitoja niin musiikin esittämisessä, säveltämisessä ja kuvioidenkin ymmärtämisessä. Tällaiset lapset saattavat hyrällä ja laulaa itsekseen sekä näyttävät rakkauttaan musiikkiin ja pystyvät hyvin tunnistamaan melodioita.
4. **Keholliskinesteettinen lahjakkuus** ilmenee kykynä käyttää omaa kehoaan tai sen osia ongelmien ratkaisuun tai produktien luontiin. Keholliskinesteettisesti lahjakkaat lapset osaavat hyvin käyttää koko kehoaan tai hienomotoriikkaansa erinomaisesti ja heistä osa on innokkaita urheilussa.
5. **Spatiaalisesti lahjakkaat** lapset omaavat kyvyn manipuloida ja tunnistaa joko suuren tilan tai tarkemmin rajatun alueen säännönmukaisuuksia ja kuvioita. Tällaiset lapset pelaavat usein monimutkaisia pelejä ja omaavat hyvän kuvamuistin.
6. **Naturalistisella lahjakkuudella** tarkoitetaan kykyä luokitella ja tunnistaa luonnon erilaisia objekteja kuten eläimiä ja kasveja. He pitävät usein asioiden luokittelusta, ovat haltioituneita luonnon kauneudesta sekä pitävät luonnossa toimimisesta.
7. **Interpersoonallisesti lahjakas** lapsi omaa usein kyvyn ymmärtää muiden intentioita, motivaatiota, mielihaluja sekä kyvyn toimia muiden ihmisten kanssa. He ovat usein sosiaalisesti hyvin sopeutuvia ja pystyvät organisoimaan muita oppilaita sekä voivat johtaa leikkejä.
8. **Intrapersonallisella lahjakkuudella** kuvataan sellaisia lapsia, joilla on kyky ymmärtää itseään, hyvä ymmärrys omista toimintatavoistaan sekä työmallista. He pystyvät myös hyödyntämään kyseisiä tietoja oman elämänsä ohjauksessa ja pystyvät tulkitsemaan itseään sekä ymmärtämään omia tunteita, vahvuuksia ja tarpeita. (Maasola & Toivikka 2011; Opetushallitus ja Mäkelä 2009; Karpio 2006.)

2.4 Lahjakkuus koulussa

Suomen perusopetuslakiin on kirjattu kolmiportainen tuki, jossa päämääränä on tarjota jokaiselle lapselle oikeus saada varhaista, ennaltaehkäisevää, kasvun ja oppimisen, perusopetuksessa oppimista sekä koulunkäynnin kannalta

hyödyllistä ja tarpeellista tukea. Tuen laadun ja määrän on oltava lapsen kehitystasolle sopivaa sekä yksilöllisten tarpeiden mukaista. Kolmiportainen malli on jaettu yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Näistä erityinen tuki on kaikista radikaalein keino, jota varten asiantuntijat ovat kokoontuneet arvioimaan tuen tarpeellisuutta. Usein erityisopetuksessa keskitytään erityisesti heikoimpiin ja eniten apua tarvitseviin yksilöihin ja pyritään tukemaan heidän tarpeitaan. Kuitenkin lakia voidaan tulkita niin, että myös edistyneillä oppilailta on oikeus saada omalle tasolleen tarvittavaa tukea, joka voi poiketa tavallisesta opetusohjelmasta olemalla tavallista haastavampaa tai syventävämpää. (Opetushallitus 2014.)

Opetushallitus käynnisti vuonna 2009 hankkeen, jossa oli tavoitteena kehittää lahjakkuutta ja erityisvahvuuksia tukevaa opetusta. Kyseisen hankkeen taustalla oli opetusministeriön kehittämissuunnitelma, jossa lahjakkuutta, erilaista lahjakkuutta ja innovatiivisuutta tulisi edistää varhaiskasvatuksesta lähtien. Opetuksen järjestämisessä tulee huomioida oppilaiden ikäkausi ja edellytykset. Näin siis lahjakkaille nähdään olevan oikeus saada kykyjään ja tarpeitaan vastaavaa opetusta. (Opetushallitus ja Mäkelä 2009.)

Koulumaailmassa opettajalla on suuri rooli huomata ja huomioida lahjakkaita lapsia. On tuotu ilmi, kuinka opettajien kykyä tunnistaa lahjakkaita lapsia on kritisoitu ja kyseenalaistettu. Kyseenalaistamisen perusteina on ollut se, miten opettajien ennakkokäsitykset, tunteet ja oletukset oppilaasta vaikuttavat tulokseen, siitä onko oppilas lahjakas vai ei. Positiivisena puolena kuitenkin on esitetty, kuinka sellaisten oppilaiden lahjakkuudet ovat tulleet esille, jotka eivät olisi perinteisin menetelmin näkyneet. Mäkelä korostaa sitä, kuinka opettajan tulisi olla tietoinen siitä, millaiset hänen omat käsityksensä, stereotypiansa ovat ja pohtia, miten ne voivat vaikuttaa hänen tunnistamisprosessiinsa. (Opetushallitus ja Mäkelä 2009.)

2.5 Käsitteiden lahjakkuus, nerous ja älykkyys historiaa

Ensimmäisen älykkyystestin on julkaissut vuonna 1905 Bienet. Älykkyystesti keskittyi kielelliseen lahjakkuuteen sekä yleiseen tietomäärään. Vuosi Bienetin älykkyystestin jälkeen julkaistiin Spermanin kehittämä kahden faktorin

älykkyysteoria. Spermanin älykkyysteorian mukaan on olemassa yleistä älykkyyttä (g-faktori) ja erityiskykyjä (s-faktori). Vuonna 1938 julkaistiin Thurstonen älykkyyden monifaktoriteoria, jossa älykkyyttä kuvattiin yhdeksän faktorin avulla. (Uusikylä 1992.)

Usein nerous yhdistetään ylivertaiseen osaamiseen tai johonkin erityiseen ominaisuuteen. Näiden taustalla ajatellaan olevan valtava lahjakkuus, suunnaton luovuus tai korkea älykkyyys. Kaikista parhaimmillaan nerokkuus voi olla niin monimuotoista, että tuloksia voi olla vaikeaa ymmärtää ilman syvällistä pohdintaa. (Kuusisto 2015.)

Lapsi voi olla yhdellä tai usealla osa- alueella tiedoilla, taidoilla tai kyvykkyyksillä huomattavasti ikäisiään edempänä tai jopa aikuisia. Tällaista osaamista voidaan joissain tapauksissa neroutena. lapsen kehitys kuitenkin jatkuu ja kehittyä ja näin ollen myös erot voivat iän myötä tasoittua. Nerot pystyvät elinikäiseen oppimiseen, joten jos he ovat motivoituneita he voivat kehittää omaa osaamistaan ja ominaisuuksiaan pysyäkseen ympäristön kehittyessä omalla tasollaan. Monet vertaavat neroutta lahjakkuuden lajeihin. Lapsen alkaessa kehittyä ikäisiään nopeammin, tulee vanhempien osata reagoida siihen tarvittavalla tavalla. (Kuusisto 2015.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää suomalaisten Pro Gradu-tutkielmien kautta, miten lasten lahjakkuutta määritellään, ja miten lahjakkuutta huomioidaan koulussa. Lahjakkuus on käsitteenä hyvin laaja ja siihen kuuluu monia lahjakkuuden lajeja. Näiden tutkimusintressien pohjalta, tutkimuskysymykseksi valikoitui:

- Miten suomalaisissa Pro Gradu- tutkielmissa määritellään lasten lahjakkuutta?

3.2 Tutkimustapa

Tutkielmani on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka on laadultaan hermeneuttis- fenomenologinen. Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntausta, jossa tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavan kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Muodoltaan laadullinen tutkimus on hyvin prosessimainen eli tutkielman eri vaiheet voivat hyvin selkeytyä vasta matkan varrella. (Kiviniemi 2018.) Tutkijat itse päättävät tutkimusasetelmasta, joka riippuu heidän omasta tietopohjastaan. Tämän vuoksi tieto on osittain subjektiivista. (Sarajärvi & Tuomi 2018.) Tästä johtuen tutkijan oma rooli korostuu ja siksi esimerkiksi tutkimukselliset valinnat tulee perustella, sekä tutkijan tulee antaa tilaa aineistosta esille nouseville ilmiöille. Tämä mahdollistaa vuorovaikutuksen teorian ja kerätyn aineiston välillä. (Kiviniemi 2018.)

Tutkielmani on laadultaan hermeneuttinen, sillä siinä pyritään keskeisesti tekemään tulkintoja aiheesta ja ymmärtämään tutkimuskohdetta syvällisesti.

Luonteeltaan fenomenologisuudella tarkoitetaan, kuinka tutkijan on tärkeää pohtia omia käsityksiä aiheesta ja niiden vaikutuksia muun muassa tulkintojen tekemiseen. Tutkielman aihetta tutkija pyrkii tutkimaan ja kohtaamaan avoimesti ja ilman ennakko-oletuksia. (Rissanen 2006; Jyväskylän Yliopisto KOPPA 2018.)

Laadullisen tutkimuksen perinteisin analyysimenetelmä on sisällönanalyysi, jota voidaan pitää yksittäisenä metodina sekä myös teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan jakaa sisällönanalyysi kahteen ryhmään. Toisessa ryhmässä tyypillistä on, että aineistoa ohjaa teoria tai epistemologinen asemointi. Toinen ryhmä on käytännössä edellä mainitun vastakohta, sillä toiseen ryhmään kuuluvat ne analyysimuodot, joita teoria ei ohjaa, mutta niihin voidaan kuitenkin soveltaa teoreettisia lähtökohtia. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Tutkielmani analyysi on teorialähtöinen eli se nojaa tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun. Teorialähtöisessä analyysissä on siis periaatteena, että aineiston analyysiä ohjaa aiemmin luotu teoria. Kuten teorialähtöisessä analyysitavassa on tyypillistä, tämänkin tutkielman teoreettisessa osuudessa on kerrottu valmiiksi kategoriat, joihin aineisto suhteutetaan. Tutkimuskysymys on myös asetettu niin, että siihen saadaan tukea tutkielman teoreettisesta viitekehyksestä sekä valitusta aineistosta. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Hyödynnän tutkielmassani Timo Laineen esittämää runkoa laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisen tueksi. Tutkielmani analyysin runko on seuraavanlainen:

1. Kiinnostuksenkohteen valitseminen
2. Aineiston läpikäyminen
3. Kaiken ylimääräisen tiedon, joka ei sisälly aiemmin määritettyyn kiinnostukseen, pois karsiminen
4. Aineiston teemoittelu
5. Tulokset

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää muistaa koko tutkielman ajan oma kiinnostus aiheesta. Aineistosta löytyy aina paljon uusia mielenkiintoisia näkökulmia ja seikkoja, mitä ei välttämättä tullut edes ajatelleeksi ennen

tutkielman aloittamista. Tämän vuoksi tutkijan on tutkielman aikana tärkeää pistää jäitä hattuun ja myöntää ettei voi kertoa kaikkia maailman kiinnostavia asioita yhdessä tutkielmassa. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Tutkielmani sisällönanalyysi on toteutettu teemoittelemalla. Teemoittelussa olen etsinyt aineistoista niiden tärkeitä teemoja ja aiheita, joista löytyy vastauksia tutkimuskysymykseeni. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta, lajittelusta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

3.3 Aineiston hankinta

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään yleisimmin haastatteluiden, kyselyiden, havainnoinnin ja erilaisista dokumenteista koottujen tietojen pohjalta. Laadullisessa tutkimuksessa käytettävissä oleva kirjallinen materiaali voidaan jakaa kahteen luokkaan, jotka ovat yksityiset dokumentit ja joukkotiedotuksen tuotteet. (Sarajärvi & Tuomi 2018.) Tässä tutkielmassa hyödynnän aineistona yksityisiä dokumentteja, jotka koostuvat yksityisten henkilöiden tekemistä Pro Gradu- tutkielmista.

Rajasin aineiston käsittelemään suomalaisia kasvatustieteiden tiedekuntien Pro Gradu- tutkielmia, jotka käsittelevät laajasti lahjakkuutta ja on julkaistu viimeisen 20 vuoden aikana. Aineiston hankinnan etsimisessä hyödynsin Google Scholaria ja Trepoa. Google Scholar on maailmanlaajuinen tiedonhakupalvelin, josta löytyy tieteellistä sisältöä. Päätin hyödyntää Google Scholaria, sillä sieltä löytyy laajasti kaikkien suomalaisten kasvatustieteiden tiedekuntien julkaistut Pro Gradu- tutkielmat. Trepo on Tampereen Yliopiston avoin julkaisuarkisto, johon on muun muassa koottu Tampereen Yliopiston julkaistut Pro Gradu-tutkielmat.

Google Scholarista löytyy hyvin laajalti tietoa ja hakutuloksia tulee helposti hyvin paljon. Sen vuoksi tein haun yhteydessä rajauksia, kuten laitoin ehtoihin, että hakutulokset ovat ainoastaan Pro Gradu- tutkielmia. Google Scholarissa käytin hakulausekkeina ”lahjakas lapsi”, ”lapsen lahjakkuus” ja ”lahjakkuuden tunnistaminen”. Hakutuloksia kävin systemaattisesti läpi ja aineistooni valikoitui Google Scholarin kautta yhdeksän Pro Gradu- tutkielmaa.

Trepossa hakuehtoina oli, että haussa on vain ylemmän asteen tutkielmia. Trepossa käytin samoja hakulausekkeita, kuin Google Scholarissa. Treposta aineistoon valikoitui yksi Pro Gradu-tutkielma.

Taulukossa 1. esittelen kaikki aineistooni valikoidut Pro Gradu- tutkielmat. Taulukosta käy ilmi tekijä, tutkielman julkaisuvuosi, aihe sekä yliopisto, jossa Pro Gradu- tutkielma on suoritettu.

TAULUKKO 1. Tutkielman aineisto

Tekijä	Vuosi	Tutkielman otsikko	Laajuus	Kaupunki
Hirvonen-Blomqvist	2020	Mistä on lahjakkaiden opetus tehty	Pro Gradu-tutkielma	Jyväskylän Yliopisto
Holappa & Kujala	2014	Opettaja lahjakkuuden tunnustajana ja tukijana	Pro Gradu-tutkielma	Lapin Yliopisto
Jaskari & Karvonen	2014	”Välillä on aika tylsää, kun ne on silleen aikahelppoja”	Pro Gradu-tutkielma	Jyväskylän Yliopisto
Koski	2015	Luokanopettajien käsityksiä lahjakkaista oppilaista ja lahjakkaiden oppilaiden opettamisesta	Pro Gradu-tutkielma	Jyväskylän Yliopisto
Lahdenperä	2018	Lahjakkaan oppilaan opetuksen eriyttäminen	Pro Gradu-tutkielma	Turun Yliopisto
Laine	2012	Älyllisesti lahjakkaiden oppilaiden kokemukset perusopetuksessa saadusta tuesta	Pro Gradu-tutkielma	Turun Yliopisto
Niitamo	2019	Lahjakkaan lapsen erityisopetus	Pro Gradu-tutkielma	Turun Yliopisto
Nikkola	2013	Valmistumassa olevien luokanopettajaopiskelijoiden valmiudet tunnistaa ja tukea lahjakkuutta perusopetuksessa	Pro Gradu-tutkielma	Jyväskylän Yliopisto
Orellana	2007	Lahjakkuutta perheessä. Vahvat persoonat, potentiaalit ja prosessoijat perheenjäseninä	Pro Gradu-tutkielma	Jyväskylän Yliopisto
Pitkänen	2020	”Kaikille ei käy samanlaiset tehtävät”	Pro Gradu-tutkielma	Tampereen Yliopisto

3.4 Analyysi

Aineisto koostuu yhteensä 10 suomalaisesta kasvatustieteiden tiedekunnan Pro gradu- tutkielmasta, jotka käsittelevät lapsen lahjakkuutta. Tutkielmien läpi käymisen ja teemoittelun tuloksena syntyi seuraavat teemat, joiden kautta käsittelen ainestoa:

1. Miten lahjakkuuksia tunnistetaan?
2. Mitä tarkoitetaan lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisellä?
3. Miten älykkyys, nerous ja lahjakkuus liittyvät toisiinsa?

Valikoidut teemat vastaavat yhdessä tutkimuskysymykseeni, joka on ”Miten suomalaisissa Pro Gradu- tutkielmissa määritellään lahjakkuutta lapsilla?” Taulukossa 2. on kuvattu, miten eri Pro Gradu- tutkielmat jakautuivat teemoittelun pohjalta.

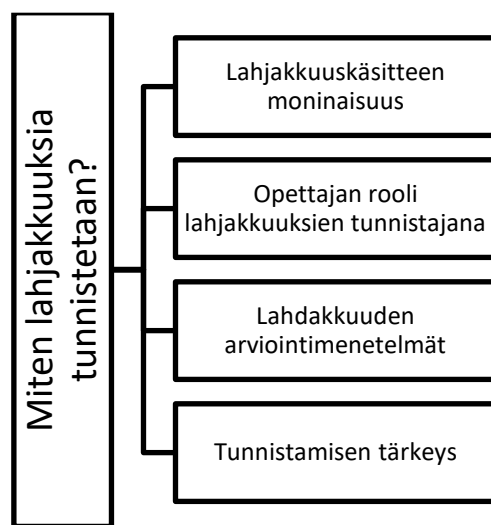
TAULUKKO 2. Aineiston jakautuminen teemoittain

1.Miten lahjakkuuksia tunnistetaan?	2.Mitä lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan?	3.Miten lahjakkuus, nerous ja älykkyys liittyvät toisiinsa?
Nikkola, 2013	Pitkänen, 2020	Orellana, 2007
Koski, 2015	Lahdenperä, 2018	Laine, 2012
	Niitamo, 2019	Holapa& Kujala, 2014
	Hirvonen-Blomqvist, 2020	
	Jaskari & Karvonen, 2014	

3.4.1 Teemoittelu

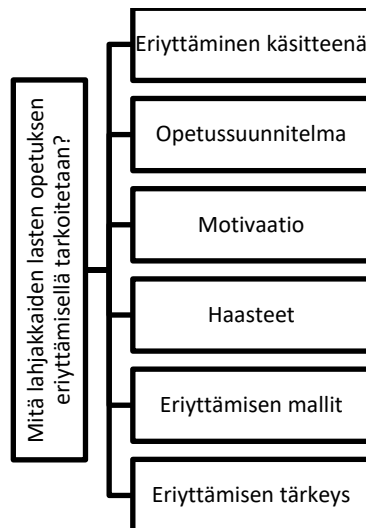
Tutkielman teeman alle ”Miten lahjakkuuksia tunnistetaan?”, kattaa lahjakkuuden määrittämisen ongelmallisuutta ja sen laajuutta. Nikkolan (2013) ja Kosken (2015) Pro Gradu- tutkielmissa tuodaan vahvasti esille opettajan rooli lahjakkuuden tunnistajana koulussa. Tutkielmissa tuodaan hyvin ja kattavasti myös esille lahjakkuuden tunnistamisen erilaisia keinoja ja tunnistamisen tärkeyttä.

Kuvioista 1., 2. ja 3. ilmenevät kunkin teeman pääkohdat ilmaistuna kuviossa. Nostettuja pääkohtia käsitellen tarkemmin *Tulokset*- osiossa.

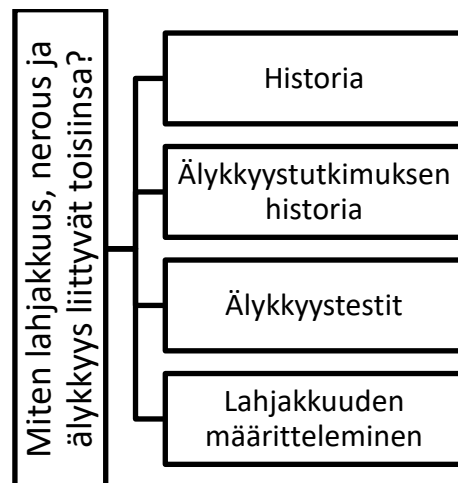
KUVIO 1. Teeman ”Miten lahjakkuuksia tunnistetaan?” pääkohdat

Teema ”Mitä lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan?” sisältää Pitkäsen (2020), Lahdenperän (2018), Niitamon (2019), Hirvonen-Blomqvistin (2020) ja Jaskarin & Karvosen (2014) Pro Gradu- tutkielmat. Kyseisissä tutkielmissa tuodaan kattavasti esille lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisen tärkeyttä. Tutkielmissa esitellään eriyttämistä käsitteenä sekä sen tavoitteita hyvin ja selkeästi esille. Tutkielmissa käsitellään myös kattavasti eriyttämiseen liittyviä mahdollisia haasteita.

KUVIO 2. Teeman ”Mitä lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan?” pääkohdat

Orellanan (2007), Laineen (2012) sekä Holappan & Kujalan (2014) tutkielmassa tuodaan esille lahjakkuuden, nerouden ja älykkyyden yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Tämän vuoksi heidän tutkielmansa asettuvat teeman ” Miten lahjakkuus, älykkyys ja nerous liittyvät toisiinsa?” alle. Kyseisten käsitteiden käsittelemien on tärkeää, sillä älykkyys ja nerous linkittyvät pitkälti lahjakkuuteen. Kuitenkin termeillä on eroja, jotka ovat tärkeää osata huomioida.

KUVIO 3. Teeman ”Miten lahjakkuus, nerous ja älykkyys liittyvät toisiinsa?” pääkohdat

4 TULOKSET

Analyysin viimeisenä vaiheena on tulosten esittäminen. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, miten suomalaisissa Pro Gradu- tutkielmissa käsitellään lapsen lahjakkuutta. Käsittelen lapsen lahjakkuutta johdonmukaisesti aineistosta nousseiden teemojen mukaisesti. Teemoja käsittelemällä, saadaan vastaus tutkimuskysymykseeni. Jokainen teema on tutkimuskysymyksen kannalta tärkeä, sillä niiden kautta saadaan kattava kuva lapsen lahjakkuudesta, nimenomaan koulumaailmassa.

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään lapsen lahjakkuutta erilaisista näkökulmista, jotta lahjakkuudesta saadaan mahdollisimman kattava ja laadukas kuva. Aluksi on tärkeää tutustua lahjakkuuteen käsitteenä, jotta voidaan tutustua muihin teemoihin tarkemmin. Seuraavaksi käsitellään, mitä lahjakkuus on, ja miten lahjakkuutta voidaan tunnistaa. Käsittelen tässä myös sitä, miten ja miksi lahjakkaita lapsia tulee tukea koulumaailmassa. Kyseiset teemat ovat hyvin sidoksissa toisiinsa, minkä vuoksi kaikki on tärkeää käsitellä läpi.

4.1 Lahjakkuus

Lahjakkuus on erittäin moninainen käsite ja sitä voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Lahjakkuutta voidaan huomata esiintyvän ihmisen eri osa-alueilla erilaisissa taidoissa kuten kognitiivisella, psykologisella, sosiaalisella ja emotionaalisisella saralla. Kun lahjakkuutta määritellään, tulee muistaa, että lahjakkuus on sosiaalinen ja kulttuurillinen ilmiö ja eri yhteisöissä arvostetaan erilaisia lahjakkuuksia. Kun puhutaan lahjakkaita lapsista ei tule huomioida pelkästään yksilön yleistä älykkyyttä vaan huomio tulee kiinnittää lapsen taitoihin. (Niitamo 2019; Nikkola 2013.)

Lahjakkuuden määrittelemisen on haastavaa, melkein pä jopa mahdotonta. Lahjakkuus on hyvin aika- ja kulttuurisidonnainen ilmiö ja lahjakkuudesta

puhuttaessa koulumaailmassa, ei voida jättää koulutuspolitiikkaa täysin huomioimatta. Stranberg (2004) on koonnut yhteen monien lahjakkuuden tutkijoiden määrittelyjä lahjakkuudesta, ja pyrkii tuomaan esiin yhteisiä piirteitä lahjakkuuden määrittelemisissä. Kuitenkaan täyteen yhteisymmärrykseen lahjakkuuden määrittelemisestä ei olla päästy vielä tähänkään päivään mennessä. (Koski 2013; Niitamo 2019.)

Stranbergin (2004) lahjakkuuden määritelmässä esitellään sellaisia päätelmiä lahjakkuudesta, jotka monet tutkijat voivat allekirjoittaa. Kyseisiä piirteitä on yhteensä viisi, jotka ovat: lahjakkuus ei ole vain pelkkä korkea älykkyyssosamäärä, siihen kuuluu monia kognitiivisia puolia kuten motivaatio, ympäristö ja sen ajan ihmiset ovat tärkeässä roolissa lahjakkuuden tunnistamisessa, lahjakkuudella on monia muotoja, lahjakkuuden tunnistamista tulee tarkkaan tutkia ja arvioida. (Koski 2015.)

4.2 Lahjakkuuden tunnistamisen keinoja

Kosken (2015) ja Nikkolan (2013) tutkielmissa käsiteltiin kattavasti erilaisia lahjakkuuden tunnistamiseen liittyviä keinoja, haasteita ja menetelmiä. Lahjakkuuden tunnistamiseen on olemassa lukuisia erilaisia listauksia, testejä ja määritelmiä, jotka pohjautuvat kuuluisten lahjakkuuden tutkijoiden teorioihin ja malleihin.

Renzullin lahjakkuuden kolmen ympyrän malli on yksi tunnetuimmista ja käytetyimmistä malleista länsimaissa, jota hyödynnetään opetuksen pohjana. Lahjakkuuden teorat voidaan jakaa implisiittisiin ja eksplisiittisiin teorioihin, joista Renzullin malli edustaa implisiittistä teoriaa. Ympyrämalli koostuu kolmesta vaikuttajasta, jotka yhdessä voivat kuvastaa lahjakkuutta. Renzullin mallissa vaikuttavina tekijöinä ovat keskitason ylittävä kyvykkyys, motivaatio sekä luovuus. On tärkeää muistaa, että mallin yksikään tekijä ei yksinään saa aikaan lahjakkuutta. (Koski 2015; Nikkola 2013.)

Toinen tunnettu lahjakkuusmalli on Granderin moniälykkyysteoria, joka koostuu kahdeksasta lahjakkuuden lajista. Granderin lahjakkuuden lajien kautta voi saada aikaan erilaisten yhdistelmien kautta erilaisia lahjakkuuksia.

Esimerkiksi tanssijat tarvitsevat niin kinesteettistä kuin musiikillista ja interpersoonallista älykkyyttä. (Koski 2015.)

Ennen lahjakkuutta mitattiin pitkälti älykkyystestien avulla. Kuitenkin lahjakkuuskäsitteen monipuolistumisen myötä, älykkyystestien käyttämisestä lahjakkuuksien löytämisen ainoana keinona on pitkälti luovuttu. Älykkyystestejä kuitenkin yhä edelleen hyödynnetään osana lahjakkuuksien tunnistamista. Nykyään opettajat käyttävät lahjakkuuksien tunnistamisessa apunaan erilaisia arviointeja, joita lapset voivat tehdä itsearviointina. Lahjakkuuksien arvioinnin voivat täyttää myös lapsen vanhemmat joko yksin tai lapsen kanssa yhdessä keskustellen ja miettien. Myös opettaja voi itse suorittaa lapsen lahjakkuuden arvioinnin. (Holappa & Kujala 2014; Koski 2015.)

Netistä löytyy paljon erilaisia testejä ja listauksia, joiden avulla lahjakkuuksia voi tunnistaa. On tärkeää muistaa, ettei opettaja voi täysin tukeutua erilaisten listauksien ja testien tuloksiin, sillä jyrkkä lahjakkuuden määrittelemisen voi kaventaa opettajan kykyä tunnistaa lahjakkuuksia. (Holappa & Kujala 2014; Koski 2015.) Erilaisissa listauksissa ja testeissä on paljon positiivisia puolia, jotka on hyvä pitää mielessä. Niiden avulla opettajat voivat löytää myös sellaisia lahjakkuuksia, jotka eivät muuten olisi tulleet esille, kuten alisuoriutujat. (Koski 2015.)

Kuten lahjakkuus käsitteenä niin myös lahjakas lapsi on hyvin monitahoinen käsite ja sen määrittelemisen on haastavaa. Jotkut opettajat saattavat kokea, että heidän luokallaan on monia lahjakkaita lapsia, kun taas toinen opettaja voi ajatella, ettei luokalla ole yhtään lahjakasta lasta. Se miten opettaja näkee ja kokee lahjakkuuden, riippuu pitkälti opettajan arvostuksista ja käsityksistä lahjakkaita lapsista. Opettajat usein ajattelevat lahjakkaiden olevan hiljaisia, hyväkäyttöksiä sekä saavat vain hyviä numeroita koulussa. Kosken tutkielmassa Piirto (1995) on määritellyt lahjakkaan lapsen olevan sellainen, joka on tavanomaista edistyneempi, missä tahansa koulun oppimisen alueella. (Koski 2015.)

Opettajan on tärkeää pitää mielessään, että lahjakkuus voi ilmetä oppilaissa monin eri tavoin. Esimerkiksi oppilaan aktiivisuuden tai jopa yliaktiivisuuden taustalla voi olla jokin lahjakkuus, jota opettaja ei ole tunnistanut ja jolle koulu ei tarjoa riittävästi kykyjen vaatimaa tekemistä. (Koski 2015.) Tämän vuoksi lahjakkuuksien tunnistaminen ja lahjakkuuden tason mukainen

opetus on tärkeää. Jotta lahjakkuuksia voi tunnistaa, tulee lahjakkuus määritellä itselleen. Koska lahjakkuuden määritelmät ovat nykyään hyvin laajoja ja monipuolisia, on myös lahjakkuuden tunnistamisen muuttunut haastavammaksi. Vaikka koulumaailmassa osaamista mitataan arvosanojen avulla, tulee opettajan muistaa, että lahjakkuutta tunnistessa ei ole järkevää tukeutua ainoastaan koulumenestykseen. (Koski 2015.)

Usein lahjakkaiden lasten ajatellaan pärjäävän opetuksessa itseksensä, sillä ovat niin taitavia. Kuitenkin lahjakkaiden oppilaiden tapauksessa, opetusta pitäisi eriyttää vastaamaan lahjakkaiden lasten kykyjä ja tarpeita. (Nikkola 2013.)

4.3 Lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttäminen

Opetussuunnitelma toimii kaiken opetuksen perustana ja kulmakivenä ja se myös velvoittaa kaikkia opettajia eriyttämään opetusta. Tässä tutkielmassa eriyttämisellä tarkoitetaan opetuksen tukikeinoa, jolla vastataan lasten erilaisuuksien haasteisiin. Jotta opettaja pystyy tunnistamaan lasten osaamistason, oppimisen edellytykset, mahdolliset haasteet ja mielenkiinnonkohteet, tulee opettajan tuntee oppilaansa hyvin. Jotta opettaja pystyy eriyttämään lahjakkaille lapsille opetusta, tulee hänen olla osannut tunnistaa erilaisia lahjakkuuksia luokasta. Tämän vuoksi lapsen lahjakkuuden tunnistaminen mahdollisimman aikaisin ja laadukkaasti on tärkeää, jotta lapselle voidaan suunnitella ja toteuttaa hänelle sopivaa opetusta ja ylläpitää lapsen kiinnostusta ja motivaatiota ylläpitää sekä kehittää lahjakkuuttaan. (Niitamo 2019; Pitkänen 2020.)

Nykyään luokista löytyy hyvin monipuolisesti erilaisia lapsia, joilla on erilaisia taustoja, taitoja ja oppimistyytlejä. Tästä johtuen, nykyään on erityisen tärkeää osata huomioida erilaisia oppijoita, vaikka luokkaympäristö olisikin opettajalle haastava. Usein opettajat keskittyvät eriyttämisessä sellaisiin lapsiin, jotka alisuoriutuvat tai joilla on paljon ongelmia ja haasteita opiskeluiden kanssa. Kuitenkin opettajan tulee muistaa, että lapsen on saatava myös riittävän haasteellisia tehtäviä, eikä ketään saa päästää liian helpolla. Eriyttämisessä tavoitteena on joustava työskentely, jossa tavoitteet ovat niin

lasten henkilökohtaisia kuin koko luokan yhteisiäkin. (Hirvonen-Blomqvist 2020; Niitamo 2019.)

Opetuksessa usein keskitytään nimenomaan heikkojen lasten tukemiseen. Kuitenkin opetuksessa eriyttämisen tulisi koskea yhtä lailla heikkojen lisäksi myös lahjakkaita lapsia. Opetuksessa lahjakkaat lapset saattavat usein turhautua, jos opetusta ei eriytetä heille sopivaksi. Turhautuminen voi lapsella heijastua niin motivaation katoamisena kuin vaikka ylivilkkautena. Lahjakkaat lapset oppivat usein muita ikäisiään lapsia nopeammin, joten he tarvitsevat erityisiä järjestelyitä kykyjen kehittämiseksi ja heitä tulisi rohkaista edistymään heille sopivaan tahtiin. (Niitamo 2019.)

4.4 Lahjakkuus, nerous ja älykkyys

Sanat lahjakkuus, älykkyys, luovuus ja nerous kietoutuvat usein hyvin tiiviisti toisiinsa arkikielessä. Kyseisiä sanoja tarkasteltaessa tieteellisessä kielessä, niiden suhde toisiinsa on vaihdellut ajan ja teoreetikoiden mukaan. Lahjakkuuden tieteellinen tutkiminen on saanut alkunsa 1800-luvun lopulla, jolloin Sir Francis Galton päätteli lahjakkuuden eli silloin myös synonyyminä käytetyn nerouden, periytyvän sukupolvelta toiselle. Galtonin mukaan ihmisen kaikki ominaisuudet niin rikollisuus, köyhyys ja nerous ovat periytyviä ominaisuuksia ja vain sellaisten henkilöiden, jotka omaavat arvostettuja ominaisuuksia, saivat jatkaa perimää eteenpäin. Modernin lahjakkuuskäsityksen nähdään saaneen alkunsa kyseisestä Galtonin teoksesta. (Holappa & Kujala 2014; Hirvonen-Blomqvist 2020.)

Älykkyysosamäärään perustuvan lahjakkuuden määrittämien ja testaaminen saivat paljon kritiikkiä Galtonin ominaisuuksien perimän julistuksien johdosta. Älykkyysosamäärään perustuvien lahjakkuustestien hyvinä puolina nähtiin kuitenkin muun muassa se, että niiden testien kautta löydettiin paljon myös sellaisia henkilöitä, joiden lahjakkuus olisi muuten jäänyt huomaamatta. Kyseisten testien positiivisena puolena koettiin myös se, että niiden avulla älykkyysosamäärää pystyttiin käyttämään perusteluna valintakriteereissä, kun lapsia jaoteltiin lahjakkaiden opetusohjelmiin. (Orellana 2007.)

Älykkyystestien heikkoutena koettiin, että ne eivät testanneet elämässä menestymiseen liittyviä taitoja, kuten motivaatiota, energiaa, sitkeyttä ja kunnianhimoa. Älykkyysosamäärään perustuvien lahjakkuustestien pääpainona oli niin sanottujen akateemisten taitojen mittaamisessa. Guidfordin innoittamana uudet lahjakkuuskäsitykset alkoivat vähitellen valtaamaan alaa ja muuttamaan lahjakkuuden käsitystä. (Orellana 2007.)

Howard Granderin vuonna 1983 julkaisema moniälykkyysteoria voidaan jakaa seitsemään osa- alueeseen, johon hän myöhemmin lisäsi kahdeksanneksi kohdaksi naturalistisen intelligenssin. Granderin teoriassa älykkyys määritellään biopsykologiseksi potentiaaliksi hyödyntää ja työstää tietoa, jota voidaan hyödyntää ongelmien ratkomiseen ja tuottamiseen. Tämä kyseinen Granderin teoria on yksi tunnetuimmista lahjakkuusteorioista ja se auttaa käsittämään älykkyyden sekä lahjakkuuden moninaisuutta. (Holappa & Kujala 2014.)

Catharine M. Cox julkaisi vuonna 1926 tutkimuksessa 301 neron piirrettä. Tutkimuksen tutkittavat henkilöt Cox oli valinnut henkilökohtaisten saavutusten perusteella ja tutkittavien saavutukset vaikuttivat arvioituun älykkyysosamäärään lisäävästi. Tämän seurauksena Cox tunnisti motivaation, itseluottamuksen, tahdonvoiman sekä perhetaustan vaikuttavan merkittävästi älykkyyden eli toisin sanoen lahjakkuuden määrässä. (Orellana 2007.)

Vuonna 1967 lahjakkuus määriteltiin 120 älykkyyden osa- alueen kautta, joiden määrittäjä oli J.P. Guiford. Guifordin mukaan lahjakkuus oli paljon monimutkaisempi käsite, kuin tähän saakka oli osattu kuvitellaan. Guifordin puheessa vuonna 1950 oli jo painotettu erityisesti luovuuden tutkimusta. (Orellana 2007.)

Ensimmäisen älykkyystestin julkaisemisen myötä, mitattavaa älykkyyttä alettiin pitämään lahjakkuuden synonyyminä. Älykkyyden perinteinen näkemys on psykometrinen testiälykkyys, jonka mukaan älykkyys on puhtaasti vain sitä, mitä älykkyystestit mittaavat. Älykkyyden tutkiminen juontaa juurensa pitkälle historiaa ja ensimmäinen älykkyysteoria kehitettiin vuonna 1904. Siitä lähtien älykkyystestejä on hyödynnetty lahjakkaiden lasten tunnistamisessa, vaikka testit eivät ole kovinkaan monipuolisia. Ennen testien tulokset määrittelivät lahjakkuudet täysin, kun nykyään niitä käytetään enemmänkin vain yhtenä apukeinona lahjakkuuksien tunnistamisessa. (Laine 2012.)

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tulosten pohdinta ja johtopäätökset

Lahjakkuutta on tutkittu pitkään ja käsitteen määrittelemisen on ajansaatossa muuttunut koko ajan laajemmaksi ja haastavammaksi. Opettajalla on tärkeä rooli lahjakkuuksien tunnistajana. Opettajan tulee olla hyvin tietoinen omista arvoistaan, ajatuksistaan sekä tuntea oppilaansa hyvin, jotta hän pystyy refleктоimaan omaa opetustaan ja sitä, onko se riittävää ja huomioiko opetus kaikkia oppilaita. Usein lahjakkaat ja taitavat oppilaat jäävät opettajalta huomioimatta ja opettaja ei välttämättä edes tiedä, kuinka tukea heitä opetuksessa oikein. Opettajilla usein huomio, tuen tarpeet ja huoli kiinnittyy vain ”ongelma” lapsiin, jotka tarvitsevat eriyttävää opetusta esimerkiksi oppimisvaikeuksien vuoksi.

Kuitenkin myös ne taitavat, älykkäät ja lahjakkaat lapset tarvitsevat eriyttävää opetusta ja heidän tarpeitaan tulee huomioida. Suomen perusopetuslakiin on merkitty kolmiportainen tuki, jonka tarkoituksena on tukea kaikkien lasten oppimista. Tällöin myös lahjakkailla lapsilla on oikeus saada heidän tasolleen sopivaa, tukevaa ja kannustavaa opetusta. (Opetushallitus 2014; Niitamo 2019.)

Nykypäivänä monet opettajat luistavat velvollisuudestaan tukea lahjakkaita oppilaita opetuksessa, sillä he eivät välttämättä ole tietoisia perusopetuslain pykälästä, joka koskee myös lahjakkaiden lasten opetuksen tuen tarpeesta. Opettajilla saattaa myös olla liian suppea käsitys lahjakkuudesta ja sen tärkeydestä, joten he jättävät lahjakkuuksien tunnistamisen vähälle huomiolle. Nykyään opetusluokat ovat täynnä hyvin monenlaisia oppilaita, mikä luo omat haasteensa opetuksen eriyttämiselle. Tässä kohtaa opettajalla on tärkeä tehtävä miettiä, haluaako edistää yksilöiden osaamista vai luoda luokalle vain yhteisiä tavoitteita. (Hirvonen-Blomqvist 2020; Niitamo 2019.)

Lapset viettävät koulussa pitkän ajan elämässään, yleisimmin vähintään esikoulusta yläasteen yhdeksännelle luokalle asti eli kymmenen vuotta. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että lapsi saisi tarvitsemaansa tukea ja opetusta, jotta koulupolku palvelisi lasta mahdollisimman hyvin. Pahimmassa tapauksessa, jos lahjakas lapsi ei saa tarvitsemaansa eriyttävää opetusta, saattaa hän alkaa luokassa häiriköksi, sillä hänellä on tylsää koulussa tai hänen motivaationsa opiskeluun häviää täysin. Molemmissa skenaarioissa lapsen lahjakkuus menee hukkaan ja jää arvostamatta. (Holappa & Kujala 2014; Koski 2015; Pitkänen 2020.)

Opettajien on tärkeää tutustua lahjakkuuteen ja sen tunnistamisen eri keinoihin kattavasti. Vaikka se on opettajalle osittain työlästä, on se hänen velvollisuutensa, sillä opettajan työtä on luoda lapsille mahdollisimman laadukasta ja lapsien taitotasoa täyttävää opetusta.

Tutkielman edetessä lahjakkuuden jatkotutkimisen tärkeys korostui. Etenkin opettajien tietoisuutta lahjakkuuden tunnistamisen ja tukemisen tärkeydestä tulisi saada lisättyä. Olisi mielenkiintoista saada selville, kuinka monet opettajat hyödyntävät opetuksen eriyttämistä lahjakkaiden lasten parissa.

Jatkotutkimuksia ajatellen, olisi erityisen mielenkiintoista päästä paneutumaan lahjakkuuteen kuvataiteen parissa, sillä kuvataiteellisesta lahjakkuudesta ei ole juuri puhuttu. Erilaisissa listauksissa lahjakkuuden piirteistä on mainittu musiikillinen- sekä liikunnallinen lahjakkuus, muttei kuvataiteellista lahjakkuutta. Koetaanko, että kuvataiteellinen lahjakkuus on vain eri lahjakkuuksien yhdistämistä vai voisiko sille löytyä kokonaan omia piirteitä ja malleja.

5.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan lähteä tutkimaan kolmen luokan kautta. Ensimmäisenä tutkijan tulee pohtia tutkimusaiheen eettistä oikeutusta eli toisin sanoen sitä, miksi juuri kyseisen ilmiön tutkiminen on perusteltua. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkielmani aihe on tutkimuksellisesti tärkeä, sillä lahjakkuus ja sen tunnistaminen liittyvät vahvasti koulumaailmaan,

opetukseen sekä opettajan lahjakkuuden tuntemiseen. Lapset viettävät koulussa ainakin kymmenen vuotta elämästään, esiopetuksesta perusopetuksen yhdeksännelle luokalle saakka. Tämä vuoksi on tärkeää, että opetus vastaa lapsen tarpeita, haasteita sekä osaamista. Lahjakkaita lapsia esiintyy luokissa paljon, vaikkei opettajat niitä aina osaakaan tunnistaa massan seasta. Tutkielmassani tutkitaan lahjakkuuden tunnistamisen keinoja, opettajan roolia ja merkitystä lahjakkuuden tunnistajana sekä lahjakkaiden lasten opetuksen eriyttämisen tärkeyttä.

Tutkimuksen eettisyyttä tarkasteltaessa, tutkijan tulee myös pohtia käytettyjä tutkimusmenetelmiä. Tällä tarkoitetaan sitä, että saavuttaako tutkija tavoitellun tiedon käyttämillään aineistonkeruumenetelmillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkielmani aineiston on kerätty kaikille avoimena olevista tietokannoista, Trepostista sekä Google Scholarista. Aineiston Pro Gradu- tutkielmat ovat yksityishenkilöiden tekemiä tutkielmia, jotka on laitettu yleisesti julki, eli kuka vaan voi hyödyntää ja lukea niitä. Tutkielmassani olen käyttänyt akateemista sekä tieteellistä APA-7-viittausmenetelmää, jonka avulla voidaan erottaa, mitkä tiedot ovat aineiston kirjoittajien käsialaa ja mitkä omia johtopäätöksiä ja tulkintoja. Kaikki aineiston kirjoittajat sekä alkuperäiset Pro Gradu- tutkielmat on ilmoitettu selkeästi lähdeluettelossa.

Kolmas seikka tutkimuksen eettisyyden tarkastamisessa liittyy tutkielman analyysiin ja raportointiin. Tutkijalla on eettinen velvollisuus raportoida tutkimustulokset mahdollisimman tarkasti ja rehellisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tulee tuoda esiin analyysiprosessin eteneminen ja ilmoittaa, miten esitetyt tulokset on saatu. Tutkimuksen tulee olla prosessina mahdollisimman läpinäkyvä, jotta eettisten kysymysten huomioiminen ja arvioiminen on mahdollista myös lukijalle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkielmani on toteutettu johdonmukaisesti. Lukija pystyy seuraamaan tutkielmaa lukemalla tutkielman etenemistä ja tutkielmassa kerrotaan aina selkeästi, miten mihinkäkin johtopäätökseen tai tulokseen on päästy ja miksi. Tutkielma ei jätä mitään lukijalle arvailujen varaan.

Laadullisen tutkimuksen pätevyyttä sekä luotettavuutta voidaan arvioida reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, etteivät tulokset ole sattumanvaraisia ja että tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä on mahdollista tutkia sitä, mitä tutkimuksessa onkin tarkoituksena

tutkia. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan myös pohtia luotettavuutta yleistettävyyden ja siirrettävyyden kautta, eli onko tutkimuksen tulokset yleistettävissä myös muihin tilanteisiin. (Jyväskylän yliopisto Koppa.)

Tutkielmani tulokset eivät ole sattumanvaraisia, vaan ne ovat teorian ja aiemman tutkimuksen kautta perusteltavissa ja pääteltävissä. Tutkielmassa on käytetty kattavaa ja monipuolista kirjallisuutta perustana ja aiheeseen on perehdytty tarkasti. Tutkielma on pyritty toteuttamaan mahdollisimman objektiivisesti eli tutkija on pyrkinyt tarkastelemaan aihetta mahdollisimman puolueettomasti ja omista asenteista riippumattomasti. Tutkielma on yleistettävissä eli voidaan olettaa, että lapsia on monissa eri paikoissa ja lapsilla on kaikkialla lahjakkuuksia. Tietenkin käsitteisiin vaikuttavat aika ja sen hetkinen yhteiskunta, mutta lapset ja lahjakkuus ovat silti läsnä.

6 LÄHTEET

- Hirvonen-Blomqvist, K. (2020). Mistä on lahjakkaiden opetus tehty? Eriyttämistä, rikastuttamista, nopeuttamista vai jostain muusta. Pro Gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/69343/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202006013600.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Holappa, E. & Kujala, R. (2014). Opettaja lahjakkuuden tunnistajana ja tukijana. Opettajien käsityksiä lahjakkuudesta suomalaisessa peruskoulussa. Pro Gradu- tutkielma. Lapin Yliopisto.
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59822/Holappa.Eeva%26Kujala.Reeta.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Jaskari, N. & Karvonen, I. (2014). "Välillä on vähän tylsää, kun ne on silleen aika helppoja". Lahjakkaiden kuudesluokkalaisten oppilaiden opetus ja oppiminen: opettajien ja oppilaiden käsityksiä. Pro Gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43667/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201406101978.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Karpio, J. (2006). Lahjakkuuden monet ulottuvuudet. Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim. <https://www.duodecimlehti.fi/duo96176>
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R., & Koppa. Hermeneuttinen tutkimus. Jyväskylän Yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/hermeneuttinen-tutkimus>
- Koski, E. (2015). Luokanopettajien käsityksiä lahjakkaista oppilaista ja lahjakkaiden oppilaiden opettamisesta. Pro Gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45225/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201502021238.pdf>

- Kuusisto, R. (2015). Moni toivoisi, että lapsi olisi vähintään lahjakas, jos ei nyt aivan nero. Mutta miten lahjakkuuden voi tunnistaa lapsessa? Yle.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/11/09/naista-merkeista-tunnistat-lahjakkaan-lapsen>
- Lahdenperä, E. (2018). Lahjakkaan oppilaan opetuksen eriyttäminen. Pro Gradu-tutkielma. Turun Yliopisto. Rauman kampus.
https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/145428/Lahdenpera_Essi_progradu.pdf?sequence=1
- Laine, M. (2012). Älyllisesti lahjakkaiden oppilaiden kokemukset perusopetuksessa saadusta tuesta. Pro Gradu-tutkielma. Turun Yliopisto.
http://www.mensa.fi/files/Gradu_MarikaLaine.pdf
- Mäkelä, S. (2009). Lahjakkuuden ja erityisvahvuuksien tunnistaminen. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/181728_1a_lahjakkuuden_ja_erityisvahvuuksien_tunnistaminen-1_0.pdf
- Niitamo, K. (2019). Lahjakkaan lapsen erityisopetus. Näkökulmana tasa-arvo. Pro Gradu-tutkielma. Turun Yliopisto.
https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148896/Niitamo_Katri_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nikkola, V. (2013). Valmistumassa olevien luokanopettajaopiskelijoiden valmiudet tunnistaa ja tukea lahjakkuutta perusopetuksessa. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42305/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201310082438.pdf>
- Orellana, T. (2007). Lahjakkuus perheessä. Vahvat persoonat, potentiaalit ja prosessoijat perheenjäseninä. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/7892/URN_NBN_fi_jyu-2007463.pdf?sequence=1
- Perusopetussuunnitelman perusteet. (2014). Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pitkänen, E. (2020). ”Kaikille ei käy samanlaiset tehtävät”-Luokanopettajien työtapoja ylöspäin eriyttämiseen peruskoulun ensimmäisen luokan äidinkielessä ja matematiikassa. Pro Gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/123516/PitkanenElisa.pdf?sequence=2>

Rissanen, R. (2006). Fenomenografia. Luku 5.1. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTv-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Hyvä tutkimuskäytäntö luku 3.1.2. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampereen yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Sandberg, E. (2016). Saako suomalaisessa koulussa olla lahjakas koulussa?

<https://www.erjasandberg.eu/saako-suomalaisessa-koulussa-olla-lahjakas-oppilas/>

Toivikka, S. & Maasola, M. (2011). Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. PS- kustannus.

https://www.ps-kustannus.fi/lisamateriaalit/itsetunto_kohdalleen_liite4.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi. (E-kirja).

Uusikylä, K. (1992). Lahjakkuus ja kasvatus. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos.